

Läsnyckel

Grevinnan med den svarta masken

av Peter Gotthardt

illustrationer av Mårdøn Smet

översättare Carina Gabrielson Edling

Hegas arbetsmaterial heter nu Läsnycklar – med lite mer fokus på samtal och bearbetning än tidigare. Vi vill att böckerna ska räcka länge och att läsaren ska aktiveras på olika sätt och på olika plan. Ibland fokuserar Läsnyckeln mest på innehållet, ibland mer på genren, språket eller formen, det beror på vilken titel det gäller.

I *Grevinnan med den svarta masken* griper det övernaturliga in i familjelivet och förvandlar en helt vanlig semester till en spännande spökhistoria. Aldrig hade tvillingparet Ida och Simon trott att den pittoreska staden Ravia skulle förändra deras sommarlov till en mardröm. Peter Gotthardt stegrar skickligt spänningen i boken och kittlar läsarens nerver. När är det dags att sluta leta efter naturliga förklaringar till det irrationella och oförklarliga? Vad är egentligen skrock och vad är sanning?

Grevinnan med den svarta masken passar utmärkt i ett *skräck-* eller *spänningstema*, där ni också tittar på film, t ex *Spiderwick*. Komplettera gärna med andra rysliga titlar ur Hegas skräckkabinett, t ex *Tavlans hemlighet* och *Fullmåne* av Ewa Christina Johansson. Undervisar du äldre elever passar även Hegas båda lättlästa skräckklassiker *Dracula* och *Frankenstein* bra som temaläsning.

Spänning och skräck lockar till läsning, men ett genre-tema gör också att eleverna lär sig hur berättelser i dessa genrer är uppbyggda och vilka beståndsdelar som är viktiga. Vet man det blir man en mer uppmärksam läsare och får bra verktyg för eget skrivande. Läsnyckeln till *Grevinnan med den svarta masken* guidar er en bit på vägen!

Välj ut frågor och uppgifter utefter vad som passar din klass/barngrupp. Uppgifterna kan användas både individuellt och gemensamt i t ex boksamtal. Beroende på grupp och undervisningssituation kan ni välja att jobba med uppgifterna under läsningens gång, eller efteråt.

Tillsammans kommer ni säkert på många fler sätt att aktivera språket och sätta igång fantasin med hjälp av boken. Ta vara på era idéer!

Före läsningen

Titta (tillsammans) på omslagets framsida och läs bokens titel (*Tips! Scanna in omslaget och visa via dator så ser alla bra.*) Fundera på/diskutera:

- Vilken genre (= vilken sorts bok) tror du att *Grevinnan med den svarta masken* tillhör? Olika genrer är t ex fantasy, thriller, deckare, science fiction eller skräck. Vad finns det för detaljer som kan ge ledtrådar – bilden, ljuset, färgerna?
- Jämför hur du skulle ha uppfattat boken om titeln, typsnittet, bakgrunden och ljuset var i andra färger.
- Har du läst andra böcker/sett filmer i samma genre? Vilka?
- Gestalterna på omslaget – vilka är det? Titta på kläderna och bakgrunden. Var befinner de sig? I vilken tid utspelar sig berättelsen, tror du? Idag? Förr i tiden? På omslaget finns en falk, vad kan den spela för roll och varför tror du att den har placerats på omslaget?
- Titta på insidan av pärmen, vilka är det som dansar där?
- Läs baksidestexten. Sista raden antyder något olycksbådande. Hur tror du att det kommer att visa sig att förbannelsen är sann? Vart försvinner Ida?

Rysare och böcker med mycket spänning kännetecknas t ex av att:

- de vill väcka obehag, rädsla, skräck eller äckel hos läsaren.
- hotet från det okända, en jakt eller kurragömmalek (rädslan för att bli upptäckt) jagar upp läsaren.
- något övernaturligt och ont t ex spöken, svart magi, förtrollade ting/personer griper in i och hotar vardagen.
- onda och goda krafter kämpar mot varandra.
- spänningen byggs upp allteftersom. Ofta är allt bra till en början, sedan börjar ovanliga saker ske och spänningen tättnar.
- miljön och naturen hjälper till att skapa en kuslig stämning.

När du läser *Grevinnan med den svarta masken*, fundera över de olika punkterna ovan. Hur är det i den här boken? Ta med er listan in i läsningen och samtalet efteråt.

Innan du/ni börjar läsa boken, ta fram papper och penna (eller anteckna på tavlan)! Då kan du/ni skriva upp svåra ord eller annat du/ni kommer på under läsningens gång.

Efter läsningen

Arbeta med frågorna i **boksamtal** tillsammans med andra som läst *Grevinnan med den svarta masken* eller fundera själv och skriv ner dina tankar som en analys av boken. Det finns sällan några rätta svar, utan man kan tolka berättelsen olika.

- Grevinnan väcker obehag. Kan man se på henne att hon är ond, i så fall hur? Vad är det Simon reagerar på?
- Varför hemsöker hon borgen? Vad får du reda på om hennes historia?
- Vilken nytta har grevinnan av barnen?
- Läs barnvisan på sidan 27 igen. Vad handlar den om? Gå igenom den rad för rad och diskutera era tolkningar.
- Hur ser grevinnan på sin omgivning? Hitta belägg för din tolkning i texten.
- Kommer du ihåg vad du först tänkte om falken när du såg den på omslaget? Hur tänker du nu? Varför tror du att den fått en så framträdande plats på omslaget?
- När tycker du att Ida borde anat att något inte stod rätt till? Varför gjorde hon inte det?
- Hur märks det att Ida drabbats av förbannelsen? Fanns det tillfällen då du trodde att förbannelsen brutits? I så fall när?
- Hur lyckas Simon tränga igenom förbannelsen? Vad hade dina föräldrar ropat till dig, om det var du som hamnat i grevinnans våld?
- Det tar tid innan de hittar Ida. Hade det kunnat gå snabbare? Vad i texten får dig i så fall att tro det?
- Hur beskrivs de olika miljöerna för att förstärka den kusliga stämningen i borgen och på vägen dit? Hur beskrivs miljöerna och staden Ravia innan och efter allt det kusliga?
- Spänningen byggs upp stegvis. Hur bidrar Nonna till detta? Leta upp några ställen i texten där spänningen tättnar. Jämför, har ni valt samma ställen?
- Vad är det för fåglar Simon ser flyga iväg i bokens slutscen? Vad i texten får dig att tro det?

Arbeta vidare

Varför gillar vi att bli skrämnda?

Skräck och berättelser laddade med spänning har funnits i alla tider. Vi gillar att bli skrämnda, men varför är det så, tror du? Vad fick t ex dig att fastna för just den här boken?

Ondskefulla gestalter

I *Grevinnan med den svarta masken* möter vi ett gammalt spöke från medeltiden. Men det onda kan se ut på olika vis. Läs igenom listan och prata om vad ni vet om de olika varelserna. På vilket sätt är de farliga?

- vampyrer
- zombier
- varulvar
- spöken
- kannibaler
- utomjordingar
- gengångare

Grevinnans sista ord

Grevinnans sista ord är *Jag vill ... jag ska*. Mer hinner hon inte säga innan hon försvinner. Vad tror du att hon hade sagt om hon haft mer tid? Skriv ner hennes sista ord.

Eremiten Sankt Benno

Ordet eremit kommer från grekiskans eremos som betyder ensam. Ordets betydelse ger vägledning, men berättar inte allt om vad en eremit är. Ta reda på det. Slå också upp vad Sankt betyder.

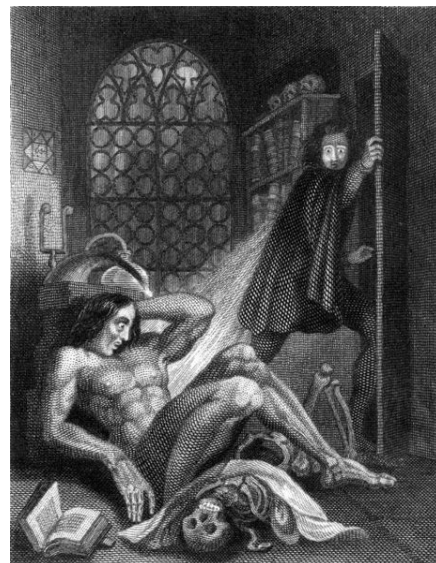
Frankensteins monster

I bilen på väg till Ravia låtsas Simon vara Frankensteins monster. Han gör grimaser och skrämmer sin syster. Känner du till Frankensteins monster? Skräckromanen om monstret skrevs av Mary Wollstonekraft Shelley. Hon var bara 19 år då hon började skriva den. Mary, hennes man och en nära vän, bägge två kända författare på sin tid, brukade prata om skräck om nätterna. Det gav Mary inspiration att skriva om doktor Frankenstein som experimenterar med vetenskapen och upptäcker att han kan ge liv åt döda ting. Frankenstein skapar ett monster, men han har inte funderat på följderna. Monstret smiter. Det vandrar runt och försöker lära känna folket i staden för att bli som dem, men hans utseende skrämmer bort dem och monstret möts av hat och rädsla. Monstret vill hämnas och riktar sin hämndlystnad mot sin skapare Frankenstein.

Varför tror du att Peter Gotthardt valt att låta Simon härma just Frankenstein?

Så här såg monstret ut i filmen från 1931.

Så här såg ett av de första bokomslaget ut. Boken gavs ut 1818.

Skriv en skräcknovell

Använd listan på typiska genredrag som hjälp i ditt arbete och vässa pennan. Här följer några skrivtips:

- 1) Tänk på din berättelse som om den vore en film. Den ska kännas, höras, lukta, ses och kanske till och med smaka för läsaren – det ger mer effekt om läsaren får uppleva det läskiga än om du beskriver det. Skriv hellre: *Den ruttna bloddoften stack i näsan* än *Det doftade ruttet blod*.
- 2) Börja fundera på slutet eller berättelsens hemskaste scen tidigt. Det är viktigt att du vet hur du ska skrämma dina läsare. Vill du avsluta med ett skrik? – Avsluta din historia tvärt, i samma ögonblick som läsaren hoppar till av rädsla.
- 3) En skräckhistoria ska vara otäck, men du bestämmer själv på vilket sätt! Allt man kan tänkas vara rädd för duger bra: mörkerrädsla, höjdrädsla, rädsla för döda släktingar, ödehus, tunnelbaneförare, hundar, magiska krafter, folksamlingar etc.
- 4) Skriv bara om några få figurer och platser. Det gör historien överskådlig, vilket kan vara bra om man inte är en så van skribent.
- 5) Välj en karaktär, kanske något klassiskt som monster och spöken, eller något mindre vanligt. Din huvudperson får kanske motorstopp på väg till jobbet en tidig juldagsmorgon när vägarna är tomma och allt är stilla. Men vad var det som skymtade till i backspeglarna? Är det något som rör sig därute på vägbanan? Det måste vara inbillning, eller?

Korstecknet

Nonna är troende. Det visar hon genom att göra korstecknet (t ex på sid 16, 40). Varför gör hon det i just dessa situationer, tror du? Italien är ett katolskt land, ta reda på hur man gör korstecknet i den katolska kyrkan.

Skrock vs förnuft, vetenskap och logik

Myndigheterna tror inte på att det spökar på slottet. De kallar historierna de får höra för skrock och gör om borgen till museum. Tvillingarnas pappa har också sina tvivel. Han tror på en naturlig förklaring och är inte övertygad om sanningen i Nonnas historier. Skrock eller vidskepelse som det också kallas ger övernaturliga förklaringar till saker som sker. Motsatsen är en förklaring grundad på vetenskap, förnuft och logik. Du har kanske undvikit att gå på vissa gatbrunnar någon gång för att det ska föra otur med sig, eller gått på andra för att det ska ge tur i kärlek. Det är typisk skrock. Kan du komma på fler exempel?

Man kan tycka att historien om Sankt Benno också är övernaturlig, men kanske på ett annat vis. Vad tycker du, är det skillnad på det övernaturliga i tron på spökerierna och i historierna om Sankt Benno? Vad är olika? Vad är lika? Skriv ner dina reflektioner och/eller diskutera i klassen.

Läs med inlevelse

Många är rädda för att någon nära ska förändras. Det är precis vad som händer Simon när Ida kommer för att hämta honom. Hon är sig inte alls lik. Läs dialogen mellan Simon och hans syster i sovrummet (sid 37-38 och halva sid 39) i roller. Scenen innehåller ett par tvära känslomässiga kast. Diskutera vilka känslor som kommer till uttryck i scenen och öva på att läsa den med inlevelse. Lyssna på ett annat par och byt sedan.

Mycket läsnöje!